

5.5.3. Etická výchova (volitelný předmět A - b)

Charakteristika vyučovacího předmětu

Časové, organizační a obsahové vymezení předmětu

V 6. ročníku si žáci mohou zvolit náboženskou nebo etickou výchovu s časovou dotací 1 hodina za týden, ve zvoleném předmětu pak pokračují do 9. ročníku. V předmětu, ať se jedná o volitelný předmět, jsou zařazena průřezová témata, neboť jsou probírána v paralelním volitelném předmětu, v náboženské výchově.

Výuka se realizuje v kmenových třídách, často se pracuje v komunitním kruhu. Podle možností se využívá tělocvična, sál, malá nebo velká herna. Formy realizace: vyučovací hodina, projekty. Metody: zážitkové učení, hodnotová reflexe, nácvik chování, osvojení si etických zručností, dotazník, rozhovor.

Etická výchova vede žáka k porozumění a k utváření pozitivního postoje k sobě samému a k druhým lidem. Zaměřuje se na prosociálnost a kooperativnost, upřednostňuje cit pro druhé, vytváří předpoklady pro etické chování. Napomáhá zvládat vlastní chování a přispívá k utváření dobrých mezilidských vztahů ve třídě i mimo ni. Rozvíjí základní dovednosti dobré komunikace. Utváří základní dovednosti žáka pro spolupráci ve skupině, vede k uvědomování si hodnoty spolupráce a pomoci. Umožňuje žákovi získat základní sociální dovednosti pro řešení různých situací (např. konfliktů). Rozvíjí kreativitu.

Podporuje dovednosti a přináší vědomosti týkající se duševní hygieny. Vede k akceptaci různých typů lidí, názorů, přístupů k řešení problémů. Přispívá k uvědomování si mravních rozměrů různých způsobů lidského chování. Napomáhá primární prevenci sociálně patologických jevů a rizikového chování.

Vzdělávací obsah zahrnuje tyto okruhy:

1. Komunikace
2. Důstojnost lidské osoby, úcta k sobě
3. Pozitivní hodnocení
4. Tvořivost, mezilidské vztahy, iniciativa
5. Etické aspekty manželství, rodinného a sexuálního života
6. Život a zdraví jako etická hodnota
7. Pravda jako etická hodnota
8. Komunikační dovednosti
9. Zdroje etického poznávání lidstva
10. Ekonomické hodnoty

11. Etické aspekty ochrany přírody

12. Iniciativa a komplexní prosociálnost

Provázanost s ostatními předměty

Etická výchova je provázána s předměty: český jazyk a literatura (mluvený projev, žádost, vlastní charakteristika, čtenářské dovednosti), zdravý životní styl (výživa a zdraví, bezpečné chování, sexuální dospívání a reprodukční zdraví, manipulace, celostní pojetí člověka ve zdraví a nemoci, budeme rodiči), dějepis (křesťanství a středověká Evropa, humanismus, renesance, reformace, Velká francouzská revoluce, Evropa a svět mezi světovými válkami, antisemitismus, rasismus, postavení rozvojových zemí), občanská výchova (rodina, rodinné vztahy, manželství, rovné postavení mužů a žen, média a etika, lidská solidarita, dětská práva, morálka, mravnost, lidská práva, diskriminace, formy vlastnictví, rovnost a nerovnost; v rámci samostatného bloku osobnostní a sociální výchova: skupina, třída, odlišnost, sebepoznání, sebepojetí, mezilidské vztahy, komunikace, poznávání lidí, kooperace, kompetice, hodnoty, postoje, praktická etika), hudební a výtvarná výchova (tvořivost, vnímání autora uměleckého sdělení).

Klíčové kompetence, výchovné a vzdělávací strategie v etické výchově (volitelný předmět A – b)

Klíčová kompetence žáka	Činnost učitele
kompetence k učení	
posuzuje a vyvozuje závěry z různých problémových situací	předkládá žákům problémové situace, vede je k nacházení různých způsobů řešení;
kompetence k řešení problémů	
vnímá problémové situace ve škole, v kolektivu třídy i mimo ni	předkládá žákům problémové úkoly z reálného života;
uvažuje o nesrovnalostech a jejich příčinách	vytváří pro žáky praktické problémové úlohy a situace, při nichž je nutné řešit praktické problémy; povzbuzuje žáky k hledání postupů pro problémové situace;
promýšlí a plánuje způsob řešení	ukazuje žákům možnosti analýzy problému např. pomocí myšlenkové mapy; vede žáka k různým řešením;
využívá získaných dovedností k objevování různých variant řešení	nabízí žákům k řešení úkoly, které vyžadují propojení znalostí z více vyučovacích předmětů i využití praktických dovedností z různých oblastí lidské činnosti, a tudíž i více přístupů k vyřešení;
používá kritické myšlení	vede žáky k vyjadřování jejich názorů a dbá na to, aby je vždy podložili argumenty pro svá tvrzení;

obhajuje svá rozhodnutí a nese za ně zodpovědnost	na konkrétních příkladech poukazuje na pozitivní i negativní dopady řešení problémů;
kompetence komunikativní	
jasně a stručně formuluje vlastní myšlenky a názory	vyzývá žáky k jasné formulaci myšlenek a názorů;
naslouchá promluvám druhých a vhodně na ně reaguje	zařazuje aktivity, které rozvíjejí schopnost naslouchání;
zapojuje se do diskuse a volí vhodnou argumentaci	poskytuje žákům prostor pro diskuzi;
kompetence sociální a personální	
spolupracuje ve skupině	umožňuje žákům, aby pracovali ve skupinách;
podílí se na vytváření pravidel práce v týmu	vede žáky k zodpovědnosti za práci celé skupiny;
jedná ohleduplně a uctivě	laskavě vede žáky ke vzájemné ohleduplnosti a uctivosti;
poskytuje pomoc	oceňuje poskytnutí pomoci nebo žádost o ni, zdůrazňuje její důležitost;
podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu	nechává hodnotit členy skupiny svou práci; hodnotí žáka za jeho konkrétní práci jak individuální, tak ve skupině;
rozpozná svou roli ve skupině	využívá metody skupinové práce; vede žáky k vytváření a dodržování pravidel;
snaží se pozitivně ovlivnit výsledek společné práce	předává žákům v určitých situacích odpovědnost, při zadávání úkolů stanoví se žáky kritéria jejich splnění;
respektuje zkušenost druhých lidí	umožňuje žákům sdělit své zkušenosti a předkládá jim vhodné příklady;

vytváří si pozitivní představy o sobě samém	motivuje žáky k objevení vlastních pozitivních vlastností a k práci na sobě;
ovládá a řídí své jednání a chování	všímá si chování žáků a vede je k vlastní zodpovědnosti za své jednání a chování;
kompetence občanské	
respektuje přesvědčení druhých lidí	vlastním příkladem vede žáky k vzájemné snášenlivosti;
je empatický	umožňuje žákům vcítit se do radostí a problémů druhých lidí;
uvědomuje si povinnost postavit se proti fyzickému a psychickému násilí	na příkladech žákům uvede nutnost obrany proti násilí;
kompetence pracovní	
dodržuje stanovená pravidla	dbá na dodržování domluvených pravidel;
plní povinnosti a závazky	vede žáky k plnění povinností a závazků;
s úctou přistupuje k životu a ke zdraví každého člověka	vede žáky k zodpovědnosti a vděčnosti za dar každého života od početí po přirozenou smrt
kompetence digitální	
využívá digitální technologie, chápe jejich význam pro lidskou společnost	vede žáky ke kritickému zhodnocení přínosů a rizik digitálních technologií
pracuje s internetovým obsahem, učí se vyhodnocovat relevanci nalezených informací a porovnávat jejich zdroje	rozvíjí kritické myšlení, rozvíjí schopnost analyzovat internetový obsah
uvědomuje si a snaží se předcházet situacím ohrožujícím bezpečí dat, situacím s negativním dopadem na duševní zdraví	vede žáky k etickému jednání v digitálním prostředí, při spolupráci, komunikaci a sdílení informací

roč.	tematický okruh	dílčí očekávaný výstup	učivo	PT
6.	Komunikace	ovládá základní prvky komunikace, ovládá prvky verbální a neverbální komunikace, uvědomuje si význam aktivního naslouchání, praktikuje aktivní naslouchání	základní komunikační dovednosti, verbální, neverbální komunikace, komunikační chyby, dialog, žádost o laskavost, stížnost cíle, výhody, zásady, způsob a nácvik aktivního naslouchání	osob 4, 8 medi 5
6.	Důstojnost lidské osoby, úcta k sobě	identifikuje své slabé a silné stránky, uvědomuje si význam důstojnosti lidské osoby, aktivně pracuje na pozitivním vztahu k sobě, na sebepřijetí a řízení svého jednání a chování	pravidla práce ve skupině, sebeovládání, osobnost, pozitivní vztah k sobě, sebevědomí, lidská práva	osob 4
6.	Pozitivní hodnocení	snaží se pozitivně hodnotit druhé v běžných i ztížených podmínkách, snaží se pozitivně hodnotit jevy a události, snaží se tolerantně přistupovat k druhým lidem, umí se těšit z radosti a úspěchu jiných	akceptace a pozitivní hodnocení druhého i ve ztížených podmínkách, pozornost vůči odlišnostem, umění odpustit, pochvala a její účinnost, reakce na pochvalu	osob 6, 7
6.	Tvořivost, mezilidské vztahy, iniciativa	rozvíjí představivost, flexibilitu, pozorovací schopnosti, vnímavost, snaží se o originální řešení problému, iniciativně se ujímá úkolu, experimentuje s nabízenými možnostmi, jednoduchými skutky uplatňuje tvořivost v mezilidských vztazích, ve skupině, ve společenství, především v rodině	schopnost spolupráce, ochota, vyjádření zájmu, základní pravidla spolupráce, společné plnění úkolů, vztahy ve skupině, ve společenství, elementární prosociálnost - darování, ochota dělit se, povzbuzení, optimismus, budování spolupráce, solidarity, osobitost, tvořivost v mezilidských vztazích, při řešení problémů	osob 6, 10
7.	Komunikace	identifikuje základní city, umí vyjádřit účast a radosti a bolesti druhých, umí vést rozhovor s druhými o jejich prožitcích, respektuje odlišnost, rozvíjí schopnost zvládnout strach, hněv, pracovat s afekty, snaží se vyjadřovat emoce přiměřeným způsobem	usměrnění a kultivace emocí, vyjádření emocí přiměřeným způsobem, komunikace ve ztížených podmínkách, odlišnost a její výhody	osob 3, 6
7.	Etické aspekty manželství, rodinného a sexuálního života	hlouběji poznává vlastní rodinu, rozpozná a definuje pravidla, která v rodině platí, definuje svoji roli v rodině, roli sourozenců	hlubší poznání rodiny a její hodnoty, role v rodině, pravidla, povinnosti a práva v rodině, nevyslovená pravidla, pochopení rodičů a sourozenců, úcta, sourozenecké konstelace	

7.	Komunikační dovednosti	analyzuje, aplikuje a vyhodnocuje empatii v kolektivu, rozlišuje kognitivní a emocionální složku empatie, rozvíjí schopnost přiměřeně reagovat na kritiku, vyjádřit kritiku konstruktivním způsobem, rozpozná komunikační chyby, učí se uvážlivě a vhodně reagovat v každodenních situacích, rozvíjí schopnost komunikace ve ztížených podmínkách	kognitivní a emocionální empatie , pochopení druhých, empatické naslouchání, pohled na svět očima druhého , empatická reakce	osob 7
7.	Komunikační dovednosti	nahrazuje agresivní a pasivní chování asertivním, neagresivním způsobem obhájí svá práva , umí vyslovit odmítnutí, požádat o laskavost, rozvíjí schopnost čelit tlaku skupiny	asertivní chování, asertivní komunikace a dovednosti , práva a jejich realizace, techniky, fair play, teorie a řešení konfliktu, pozitivní formulace problému	osob 8
7.	Iniciativa a komplexní prosociálnost	identifikuje se s pozitivními prosociálními vzory, učí se analyzovat manipulační vliv televize a médií, rozpoznává možnost být potenciálním vzorem pro druhé, uvědomuje si význam anonymních hrdinů všedního dne	učení nápodobou, identifikace, autorita a její smysl, vztah k autoritě, vzory a modely veřejné a anonymní prosociálnosti, vzory ve vlastní rodině, zdravá soutěživost, vliv reálných negativních vzorů, kritický přístup k médiím , obrana proti manipulaci, vliv agrese, realita a pseudorealita	medi 5
8.	Etické aspekty manželství, rodinného a sexuálního života	uvědomuje si nutnost zodpovědného přístupu k sexualitě, sebeovládání, respektuje rozdílnost pohlaví , snaží se vnímat mládí jako dobu přípravy na partnerský vztah, uvědomuje si nutnost pečovat o dobré vztahy v rodině	sexuální identita, sexuální zdraví, rozdíly mezi mužem a ženou , zamilovanost, láska, fyzická, psychosociální zralost, nezralé rodičovství, rodina a vztahy mezi jejími členy , předčasný sexuální styk, pohlavní choroby	osob 2, 3, 7
8.	Život a zdraví jako etická hodnota	zaujímá postoj úcty k lidskému životu , rozvíjí pozitivní vztah k nemocným, handicapovaným, starým lidem, uvědomuje si provázanost tělesného a duševního zdraví , zaujímá osobní postoj k problematice euthanasie, potratů, genové manipulace, zaujímá osobní postoj k problematice euthanasie, potratů, genové manipulace vzhledem k lidským právům	život, integrace handicapovaných, moudrost stáří, úcta k němu, vztahy mezi generacemi, tělesné a duševní zdraví , duševní hygiena, lékařská etika - euthanasie, potraty, genové manipulace, hodnota člověka, lidská práva	osob 3, 4 multi 5
8.	Pravda jako etická hodnota	zaujímá osobní postoj ke lži, analyzuje vliv pomluv, uvědomuje si hodnotu cti a	lež, pomluva, nactiutrhání, čest, dobré jméno, poctivost	osob 8, 11

		dobrého jména		
8.	Komunikační dovednosti	rozvíjí schopnost vytvářet hodnotné mezilidské vztahy, komunikuje otevřeně, pravdivě uvědomuje si hodnotu přátelství, uvědomuje si svou zodpovědnost za druhé, aktivně naslouchá druhým, komunikuje s porozuměním pro potřeby druhých, rozvíjí svou identitu ve vztahu s druhými, uvědomuje si nutnost respektovat a potřebu být respektován	přátelství, zodpovědnost za druhé, psychická a fyzická pomoc, nezávislost, respektování, dodržování pravidel hry, autonomie, konformita	osob 7, 8, 11
8.	Komunikační dovednosti	analyzuje konfliktní situaci, navrhuje řešení, uplatňuje asertivní dovednosti, uvědomuje si význam přijatelného kompromisu	konflikt, metody řešení, aplikace asertivních dovedností v konfliktních situacích, konstruktivní kritika, kompromis	osob 8, 11
9.	Zdroje etického poznávání lidstva	orientuje se v základních etických pojmech, rozlišuje kategorie dobra a zla, analyzuje etické aspekty různých životních situací, objasní pojem svědomí, analyzuje aspekty odpuštění, zaujímá tolerantní postoj k lidem s jiným světovým názorem, uvědomuje si význam porozumění mezi všemi lidmi	mravnost, zásady mravnosti, morálka, etika, zdroje etiky, svědomí, hodnotová orientace, pravda, rozlišování, osobní odpovědnost, smysl života, odpuštění, spiritualita, křesťanství a evropská civilizace, tradice křesťanských církví, ekumenismus, světová náboženství, sekty, obrana proti sektám, manipulace s informacemi	osob 11 multi 1, 3, 4
9.	Ekonomické hodnoty	zaujímá osobní postoj k ekonomickým hodnotám, vnímá peníze jako nástroj, nikoli jako cíl, respektuje soukromé i společné vlastnictví, uvědomuje si a na praktických příkladech dokládá význam solidarity, analyzuje ekonomické ctnosti	majetek, peníze, ekonomické ctnosti, vztah mezi ekonomikou a etikou, národní hospodářství	
9.	Etické aspekty ochrany přírody	zaujímá postoj úcty ke všem formám života, rozvíjí vnímání krásy a mnohotvárnosti přírody, uvědomuje si zodpovědnost za životní prostředí, uvědomuje si svůj podíl na vytváření životního prostředí	životní prostředí, formy života a úcta k nim, citový vztah k přírodě, vnímání krásy a mnohotvárnosti přírody, zodpovědnost za životní prostředí, sebeovládání, odpovědnost za své skutky	enviro 3 demo 2
9.	Iniciativa a komplexní prosociálnost	analyzuje a definuje společenské systémy, vztahy mezi nimi, uvědomuje si význam solidarity se sociálně slabšími, uvědomuje si význam boje proti sociálním nespravedlnostem, zaujímá pozitivní postoj k veřejné osobní	společenské systémy, skupiny, komplexní prosociálnost, prosociálnost v multikulturní společnosti, celospolečenské problémy, bída světa, země třetího světa, sociální kritika, občanská poslušnost, veřejná	osob 7

	angažovanosti, je vnímavý k sociálním problémům, v mezích svých možností přispívá k jejich řešení	osobní angažovanost, nenásilí jako společenský nástroj	
--	---	--	--

Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu; minimální požadovaná úroveň

roč.	tematický okruh	dílčí očekávaný výstup žák	učivo	PT
6. – 9.	Mezilidské vztahy a komunikace	ovládá základní prvky komunikace , ovládá prvky verbální a neverbální komunikace, uvědomuje si význam aktivního naslouchání	základní komunikační dovednosti , verbální, neverbální komunikace	osob 4, 8
6. – 9.	Důstojnost lidské osoby Pozitivní hodnocení sebe	identifikuje své slabé a silné stránky, uvědomuje si význam důstojnosti lidské osoby, aktivně pracuje na pozitivním vztahu k sobě , na sebepřijetí a řízení svého jednání a chování	pravidla práce ve skupině, osobnost, pozitivní vztah k sobě , lidská práva	osob 4
6. – 9.	Pozitivní hodnocení druhých	snaží se pozitivně hodnotit druhé v běžných i ztížených podmínkách, snaží se pozitivně hodnotit jevy a události, snaží se tolerantně přistupovat k druhým lidem, umí se těšit z radosti a úspěchu jiných	akceptace a pozitivní hodnocení druhého , umění odpustit, pochvala a její účinnost, reakce na pochvalu	osob 6, 7
6. – 9.	Kreativita a iniciativa Přijetí vlastního a společného rozhodnutí	rozvíjí představivost, flexibilitu, pozorovací schopnosti, vnímavost , uplatňuje tvořivost v mezilidských vztazích , především v rodině	schopnost spolupráce, vyjádření zájmu, základní pravidla spolupráce, elementární prosociálnost - darování, ochota dělit se, povzbuzení, budování spolupráce, tvořivost v mezilidských vztazích , při řešení problémů	osob 6
6. – 9.	Mezilidské vztahy a komunikace	identifikuje základní city , snaží se vyjadřovat emoce přiměřeným způsobem	usměrnění a kultivace emocí , vyjádření emocí přiměřeným	osob 3

			způsobem	
6. – 9.	Etické aspekty manželství, rodinného a sexuálního života	hlouběji poznává vlastní rodinu, rozpozná pravidla, která v rodině platí, svoji roli v rodině, roli sourozenců	hlubší poznání rodiny, pravidla a práva v rodině	
6. – 9.	Komunikační dovednosti	rozvíjí schopnost přiměřeně reagovat na kritiku	komunikační dovednosti	osob 8
6. – 9.	Komunikační dovednosti	neagresivním způsobem obhájí svá práva , vysloví odmítnutí, požádá o laskavost	asertivní dovednosti	osob 8
6. – 9.	Iniciativa a komplexní prosociálnost	identifikuje se s pozitivními prosociálními vzory, učí se analyzovat vliv televize a médií	identifikace, vzory prosociálnosti, vliv reálných negativních vzorů	
6. – 9.	Život a zdraví jako etická hodnota	zaujímá postoj úcty k lidskému životu, uvědomuje si provázanost tělesného a duševního zdraví	život, tělesné a duševní zdraví , duševní hygiena,	osob 3, 4
6. – 9.	Pravda jako etická hodnota	zaujímá osobní postoj ke lži	lež, pomluva, poctivost	osob 8
6. – 9.	Komunikační dovednosti	uvědomuje si hodnotu přátelství , uvědomuje si nutnost respektovat a potřebu být respektován	přátelství, respektování , dodržování pravidel hry	osob 7, 11
6. – 9.	Komunikační dovednosti	analyzuje konfliktní situaci	konflikt, metody řešení	osob 8, 11
6. – 9.	Zdroje etického poznávání lidstva	uvědomuje si význam porozumění mezi všemi lidmi	mravnost, morálka	osob 11
6. – 9.	Ochrana přírody a životního prostředí	zaujímá postoj úcty ke všem formám života, rozvíjí vnímání krásy a mnohotvárnosti přírody	formy života, citový vztah k přírodě, odpovědnost za své skutky	demo 2